

edicija

Urednik
Alen Bešić

Copyright © Radmila Gikić Petrović, 2026.
Copyright © za ovo izdanje KCNS, Novi Sad, 2026.

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene saglasnosti izdavača.

RADMILA
GIKIĆ PETROVIĆ

Tišina u stanu

PROMOCIJE

Gospođa Elena Šmit bila je zadovoljna. Kad je o svemu razmislila, na kraju meseca, bila je na trinaest prezentacija, dve je odbila jer su se podudarale s već zakazanim i zanimljivijim: četiri besplatne večere, dva ručka, dve narukvice, jedna pasta za kupatilo, dva jastuka, po jedne papuče i pojas; i dva nova ugovorena druženja.

Zvali su je iz „Somnusa”, „Zeptera”, „Lupa Line Healtha”, koji su uglavnom nudili na prodaju robu, ali i iz „Sentrije”, za letovanje ili skijanje. „Somnus” je bio najredovniji, mislila je gospođa Elena Šmit, slali su joj redovno pozivnice: „Čestitamo, Vi ste jedan od srećnih dobitnika naše nagradne igre”. Naravno da se osećala zadovoljnom i odmah je otišla kod susetke da se pohvali i da je obavesti kada će biti uručenje nagrade. „Poklon koji ste osvojili je antialergijski jastuk ili magnetna ogrlica *Exclusive collection* koja poboljšava cirkulaciju, ublažava reumatske tegobe i bolove kod migrene”, pisalo je crvenim slovima. Komšinica Jović Stevanović mirno je slušala: „Ja ću uzeti magnetnu ogrlicu, ti je već imaš, a i jastuk si prošli put dobila, drugo nam ništa i ne nude.” „Dogovoreno”, resko je odgovorila gospođa Šmit, „a i blizu nam je, prekoputa našeg ulaza, restoran 'Mali Niš', imamo i besplatnu večeru.”

Komšinica je obukla sivomaslinasti kostim u kom je što od starosti što od nabreklosti stomaka kiptelo njeno telo; prebacila je džemper preko bokova da se ne vide izbočine. Gospođa Elena Šmit bila je suzdržana, prividno nezainteresovana, i htela bi i ne bi da kupi ponešto, da skloni, na primer, prekrivač s kauča. Rada bi bila promenama u stanu, a znala je, kad bi joj prekrivač i darivali, završio bi u ormaru.

Sve navedeno na pozivnici podrazumevalo je i dodatna dva sata koja će provesti slušajući priču o ponuđenim proizvodima, ali dve gospođe pažljivo su ćulile uši, kao da sve čuju prvi put, razgledale su dušeke, razvlačile čebad, naslanjale uz telo steznike, sedale u naprave za masažu – i na kraju odlazile kući s dobijenim narukvicama i punog stomaka.

Za gospođu Elenu Šmit presudna je bila pozivnica na kojoj je bio ponuđen izbor: dizajn jastuka ili ogrlica s poludragim kamenom (žad, rozenkvarc, tigrovo oko, ametist, mesečev kamen). „Ukoliko s vama dođe još jedan bračni par, bićete u prilici da dobijete još jedan poklon.” Da njena susetka Jović Stefanović nije baš tog dana imala uplatu za Morahalom banju, bila je sigurna da bi pošla s njom, a nikoga drugog

nije mogla da se seti, naročito ne bračnog para, osim svoje kume, profesorke, kojoj nije ni govorila o tome, sluteći njen podrugljiv smeh. Za svaki slučaj, nazvala je.

„Vidimo se u subotu”, odmah je rekla kuma. „Biće lepih i dirljivih susreta posle trideset godina.”

Razgovor je bio vrcav, govorile su o jubilarnoj proslavi, o maturskoj večeri, prisećale se, prebrojavale ko će sigurno doći, i kako će se obući.

Gospođa Elena Šmit se posle telefonskog poziva ozarila. Čudila se, za tren, kako je prenebregla maturu, gde je u svojoj glavi zaturila svečanost kojoj se radovala onda kada su je obavestili. Da li je želja da kupi dušek, onaj s magnetnim trakama, za koji je prikupljala novac, za prvu ratu, bila jača od sećanja na mladalačke dane. Sve prikupljene devize otići će na drugu stranu. Mogla bi da pozajmi novac od svekrve, ili od majke: prva je imala loše iskustvo sa „Somnusom” i kupovinom, a majka, štedljiva i proračunata, već joj je dala novac od stare štednje. Pokazala se onako kako je ona htela, od oblačenja koje nimalo nije odudaralo od đачkih dana: elegantno sportski; razdragano je prilazila drugaricama, o svemu ih propitivala, nije nijednom rečju ili pokretom pokazala začuđenost njihovim izgledom – pogrbljenošću, zapuštenošću – i nije bila iznenađena što i nju nešto ne upitaju. Ili im nije ostavljala takvu mogućnost. I zapevala je među prvima i među poslednjima otišla kući. Sutradan se jadala komšinici, sve u naletima nejasnih rečenica. „Zamisli”, rekla je, „ona Milka nikako da se smiri, ostala je ista, samo priča gde je sve putovala, čak i da je Kubu nedavno obišla. Hvali se, kaže, našla je sebi dobru saputnicu, nekakvu Stanu, samo je o njoj pričala, kao da od nje ni Kubu nije videla, kao da sada sve što vidi, vidi kroz Stanine priče. Mislila sam da je pozovem da s nama ide na promocije, kad samo životari, a ona se samo smejujila: nije njoj do naših dokoličarenja.”

Prošlo je nekoliko nedelja a nove pozivnice za promociju nisu stizale, sve dok gospođa Jović Stevanović nije pobedonosno uzviknula:

„Najzad su i mene pozvali. I to 'Zepter'.”

Pažljivo su pročitale sva uputstva. „Jedi zdravo – živi bolje, živi duže.”

„Pogledaj šta piše ispod ove zlatne medalje na pozivnici: 'Poštovani, znamo se već dvadeset pet godina i prijatelji smo. Kompanija 'Zepter' je rasla i razvijala se s našim prijateljstvom. Povodom našeg jubileja, želimo da Vam zahvalimo prigodnim i lepim poklonom i podelimo nova, značajna saznanja o pravilnom pripremanju zdrave hrane.' Biće to sjajan provod, ipak je 'Zepter' poznat, priznat i bogat.”

Sitnim slovima ispod poziva pisalo je: „Informacije o mestu i datumu preuzimanja poklona možete dobiti na telefon svakog dana od 9.00 do 21.00. Poklon

možete preuzeti lično, u narednih pet dana. Odabrani ste slučajnim uzorkom i niste obavezni ni na kakvu kupovinu.”

Za takvu priliku dve gospođe su se posebno pripremale, veliki „Zepterov” datum, velik je i za njih, velika proslava, ako posluju s četrdeset zemalja, na pet kontinenata, zaposlenima se ni broja nije znalo, sedamsto šezdeset hiljada prodatih proizvoda vrhunskog kvaliteta, onda će i večera biti bogata. „Zepter” časti, moraju se obući svečano i pristojno, nikako napadno.

Komšinice su se nakon dugog čekanja da se otvore „Zepterove” prostorije uvalile u udobne stolice. Pažljivo su slušale, izostalo je posluženje, sok su same platile, ali su na odlasku dobile flašicu skupocenog parfema. Gospođa Jović Stevanović bila je ushićena, upoznala se s gospodinom koji je sedeo za istim stolom, i onda su sve troje krenuli Pašićevom ulicom. Gospodin, možda se zvao Pavle, ili Pavel, hvalio je posuđe, neke šerpe za ekonomično i brzo kuvanje, dobar materijal i dizajn; sa ushićenjem je govorio o kuvanju bez dodavanja vode, o hrani koja u njima ne zagoreva, o savršenom poklopcu. Komšinice su se zgledale, treptale, otvarale usta, ni reč nisu progovarale, čudeći se šta ih je snašlo, a kad je prozborio da se „Zepterovo” posuđe kupuje samo jednom u životu, a koriste ga sve naredne generacije, uglas su ciknule:

„Stiže naš autobus.”

„Zar nećete sa mnom na večeru?”, uzvratio je gospodin Pavle ili Pavel. Večera je bila po njegovom izboru, vegetarijanska. Razgovarali su o svemu; koje god bi se priče dotakli, sve se u smehu završavalo. Na rastanku, jedino se gospođa Jović Stevanović utegla, sva u iščekivanju, gospodin Pavle ili Pavel zahvalio je na ugodnom druženju, pomalo razočaran, videlo se po stisnutim usnama kada im je na ulasku u autobus rekao:

„Ja sam ’Zepterov’ agent, žao mi je što večeras ništa niste kupile. Ako želite, dođite u nedelju na novu prezentaciju, biće drugih proizvoda.”

„Idemo”, rekla je gospođa Jović Stevanović. „Promocija je u subotu.”

Gospodin je bio u drugom odelu, jedva su ga prepoznale, skoro da im se nije ni javio. Govorio je o kolekciji *Masterpiece*, o luksuznim vazama i čašama za šampanjac od finog porcelana i o elegantnom escajgu koji ulepšava i unosi svečanu atmosferu prilikom svakog obroka. Isticao je značaj posude za led, setove za kafu i sladoled, one pozlaćene i posrebrene, s nesvakidašnjim dizajnom i izuzetnom elegancijom.

„Oni vam pružaju osećaj da posedujete nešto što će trajati večno.”

Možda je još nešto važno rekao, ali je gospođa Jović Stevanović upamtila samo ovu rečenicu, i mislila je da će joj, ako ih ponovo bude sačekao na izlazu, to biti

glavna tema za razgovor. On je obilazio stolove, tamo gde se duže zadržavao, potpisivao je ugovore, a kada je prišao njima, nasmejao se dobroćudno. Gospođa Jović Stevanović je izdiktirala da želi, na čekove, dva kristalna seta za vino i jedan set za kafu.

„Onaj”, rekla je, „koji će svakodnevnog događaje učiniti nezaboravnim.”

Njena komšinica Elena Šmit otišla je pre vremena, niti je imala para, niti je čekove koristila, niti joj je bio potreban kristal.

„Ni 'Zepter' mi nije potreban”, rekla je ulazeći besno u stan, s čvrstim uverenjem da su prezentacije gubljenje vremena. Besmislica.

Kada je gospođa Jović Stevanović kupila prvi proizvod „WT Groupa” iz Beograda, zadovoljno i punim plućima, ali skladnim, skoro smirenim glasom hvalila je terapijsku sedalicu koja joj je garantovala poboljšanje zdravstvenih tegoba. Pričala je do detalja: kako je napravljena od najfinijih prirodnih vlakana, mekana, anti-reumatska i kako stvara, to je posebno naglašavala, zdravu i dobroćudnu toplotu. Bila je sigurna u vrednost terapijske sedalice, što je, mašući papirom, mogla i da potvrdi; sve je u garancijskom listu bilo zapisano, od mogućih popravki i dodatih novih delova do zamene. Malo ju je zbunila rečenica o nekim končićima koji često ispadaju, a napravljeni su od prirodnih vlakana; nije joj bilo jasno koliko će dugo to trajati, možda se njena sedalica na kraju može smanjiti. No, i pored neznatnih sumnji, gospođa Jović Stevanović bila je zadovoljna, hvalila je „WT Group”, naročito kad je pročitala da njenu sedalicu nije preporučljivo često prati zbog lanolina, baš to je hvalila – da se sedalica samoodržava, pošto prljavština i bakterije ne mogu da prodru u vlakna. Dovoljno je provetravanje jednom nedeljno, po mogućnosti ceo dan, i sedalica će ostati čista. Ali ako jača prljavština dospe na proizvod od čistih vlakana, potrebno je napraviti mešavinu tečnog sredstva za pranje vune i hladne vode i tu smesu naneti na zaprljano mesto, pa tek kad se osuši, dobro je očistiti.

Njena komšinica Elena Šmit se vrpjila, nije trebalo ni da sedne na takvu sedalicu, šta ako joj na suknji ostanu magnetna vlakna, ili se proizvod smanji.

„Uslovi života se neprestano menjaju, a nama ništa ne preostaje nego da im se prilagodimo”, gnevno je rekla. A da ne bi oklevetala „WT Group”, da ne bi povredila gospođu Jović Stevanović, uostalom da bi unapred opravdala sebe ako se, kada ustane sa sedalice, nešto nemilo dogodi, siktavo je izgovorila:

„Kultura starih Grka, Kineza i Egipćana nas je tome naučila, a mi smo tu da prenesemo zašto su Hipokrat, Kleopatra, Mocart i mnogi drugi bili opčinjeni svojim zdravljem.”

Pred novogodišnje praznike prestale su da stižu pozivnice, niko im nije telefonirao da im čestita dobitak nagrade ili da ih obavesti da će se promocija održati u

nekom restoranu. S olakšanjem su to prihvatile, novac su namenile za kupovinu sitnica koje će stajati na policama i skupljati prašinu, ili će biti zaturene po ćoškovima. Zajedno su otišle u kupovinu, popile čaj u „Merkatoru”, pozitivno govorile o tome kako je dobro što nikuda neće ići, da će večeri biti ispunjene gledanjem filmova i serija. Iznenadenje je, ipak, bilo prijatno, skoro istovremeno u ruci su im se našle pozivnice „Brazil kafe”, i veća radost ih obasja što će se prezentacija održati u podne.

„Vi testirajte, mi nagrađujemo. U restoranu 'Fontana'. Jedan od naših sponzora, kompanija iz oblasti proizvodnje kafe, želi da Vam se, zajedno s nama, predstavi. Ovom prilikom Vas pozivamo na nedelju testiranja 'Brazil kafe'. Budite naši počasni gosti!”

Ništa se posebno nije dogodilo, niti su znale čemu promocija; dobile su po kesicu, popile kafu, kupile isto toliko; u restoranu su čavrljali samo dokoni, u godine zašli gosti, a prenter je skakutao kao konobar, zabavljajući ih. Kao iznenadenje, što nije navedeno u pozivnici, poslužili su ih palačinkama, a srećnoj dobitnici poklonili aparat za kafu. Kasnije su, zadovoljno mlatarajući tašnama, kada se gužva u gradu povećavala, u autobusu, u stisci ipak došapnule: da je prezentacija uspeła, da su se iz kompanije „Brazil kafe” potrudili da im veće bude ugodno i da sigurno ništa nisu zaradili.

U januaru, bez snega, vetrovitom i sumornom, stizale su pozivnice, skromne ponude, znali su oni koji ih šalju da su praznični dani rasteretili sve njihove moguće klijente za trošenje novca, posle njih nije ostajalo mesta za promocije. Stizale su one s odloženim zadovoljstvom, ponude za zimovanja, još privlačnije one za letovanja. Najzanimljivija, ali i sa sumnjivim ponudama, bila je „Sentria”, u „Pure Home”, o vikendima na planini ili u banji. Nudili su jedno poklon-putovanje, i to je bilo sve, i na to sve komšinice nisu otišle. Ali je otišla Milka, na koju je gospođa Elena Šmit već i zaboravila od one maturske, jubilarne proslave. Začudena što joj se javila, slušala je njeno blebetanje o putovanjima, i čekala, dugo, da ubaci samo jednu rečenicu, da je sve o čemu priča, možda, samo fantazija o kojoj ne želi ni da razmišlja. „Nikuda”, tiho je rekla, „nikuda ja ne putujem.” Razgovor nije mogao biti prekinut sve dok gospođa Elena Šmit nije obećala da će se odazvati pozivu, da će se uskoro videti s njom, i slušati Milkine priče o poslednjem putovanju, s onom Stanom, novom drugaricom, u Izrael, gde su, navodno, nedavno bile.

Elena Šmit je spustila slušalicu, i sporo, korak po korak, nesigurno, ipak otišla kod komšinice Jović Stevanović.

Posle duge rasprave, zanovetanja i povišenog tona, odlučile su da se odazovu „Lupo line Healthu”, u pitanju je zdravlje, ali ono što je prevagnulo, što im se učinilo zanimljivim i novim, bilo je obaveštenje da će se prezentacija održati u hotelu „Novi Sad”. Pokloni, kako je pisalo u pozivnici, bili su vuneni anatomske ulošci, ili set za kuhinju. Ručak – posle predavanja o geopatogenim zračenjima. Nikad im se ranije nije dogodilo da ne sačekaju večeru, da ne sačekaju svoj poklon. Kad je prezentacija počela, prvi sat učestvovala su na smenu, ležale na dušek i potom potvrđivale ono što se od njih očekivalo, da su osetile, sigurno, onako u polusnu, vibracije i toplinu, duž cele kičme, blagu opuštenost i potom toplinu po butinama i rukama.

Drugi sat su razgledale duške, dlanom dodirivale duge magnetne trake; pričale o mogućoj kupovini jastuka, ili samo jastučnica; širile čebad i slegale ramenima.

Skoro da su dve gospođe posustale od nagomilanih pozivnica, telefonskih poziva raznih agencija. Po glasu su ih prepoznavale: „Vi ste srećna dobitnica.” Gospođa Elena Šmit sve češće se viđala s Milkom, slušala njena vesela čavrljanja o mestima koja je obišla, o putovanjima, ponekad sumnjajući u istinitost, sve dok nije zavirila u njen mobilni i počela da pilji u fotografije. Tada je Elena Šmit bila sigurna da će prestati da odlazi na sumanute promocije i juri s komšinicom da bi se domogle sitnih poklona, da time prekraćuje vreme. Učinilo joj se da je život prijateljice iz detinjstva, njene Milke, zanimljiviji, da će se i ona odvažiti da s njom krene na putešestvije. I kada ju je komšinica Jović Stevanović pozvala na sumnjivu promociju, odlučila je da joj saopšti svoju odluku i promenu na koju se odvažila. Menja dangubljenja za putovanja.

Promocija je trebalo da se održi u kasnim večernjim satima na kraju Dunavske ulice, u „Buketu”, gde su nudili dobru zabavu. Iz poziva se nije znalo ni šta nude, osim zabave, ni koji su proizvodi u pitanju.

Komšinica Jović Stevanović je jurila, već je kasnila, saplitala se u hodu, kikotala, projurila klizavom stazom kroz Dunavski park, ugledala restoran, nekolicina je stajala na ulazu. Ona, dežmekasta a hitra, brundala je naglas, zvonki glas je očekivao dobar provod i razbibrigu.

Samo da je gospođa Jović Stevanović bila pažljivija, samo da je okrenula glavu na drugu stranu, da je s njom bila njena komšinica, samo da je mogla da vidi beli smrtonosni auto koji joj je pomahnitalo jurio u susret, promocija i zabava mogle su da budu uspešne.